

AZ UNITÁRIUS VALLÁS ALAPELVEI

Az unitárius vallás alapelvei a Jézus tanította Isten és ember szeretetszolgálatának elméleti, és gyakorlati megvalósításából fakadnak. Az unitárius vallás szabadelvű vallás, amelyben kihangsúlyozódnak a hit- és lelkiismereti szabadság, a belső tekintély, a vallási türelem, a párbeszédre való készség, a szabad vizsgálódás értékei.

A *vallás* az embernek Istenhez való hit és szeretet viszonya és e viszony megéléséből származó igaz és erkölcsös életvitel. A vallás célja az, hogy a lélek művelésén, az érzésvilág nemesítésén keresztül önzetlen, szeretet teljes szolgálatra buzdítson, Isten, ember és a világ iránt.

Az unitárius vallás teocentrikus, szemben a kriszto-, vagy pneumacentrikus vallásos felfogásokkal. Hitfelfogásunk szerint Isten magától való lét (2Móz 3,14), létezése önmagából ered, önmaga oka és célja.

Isten közelebbi megismerését, lényegét, természetének körvonalazását a jézusi forrásokból merítjük, mert „ahogyan ma gondolkozunk Istenről, azt tulajdonképpen Jézus fedezte fel az emberiség számára.”

Meggyőződésünk szerint Isten személyes szellem (Jn 4,24), aki válaszoló szeretetével benne működik a világban, s ez feltételezi az imádkozás létjogosultságát is.

Az unitárius vallás alapvető tanítása **Isten egysége**. Isten egysége kizárja mind a többistenség eszméjét, mind pedig ugyanazon istennek többszemélyűségét. Meggyőződésünk szerint Isten egysége olyan igazság, amelyet megtalálunk a Bibliában, megegyezik az értelem kívánalmaival és igazolja a vallásos tapasztalat is. Jézus döntő jelentőségű állásfoglalása e kérdésben a Márk evangéliuma tudósításában maradt fent, amikor az írástudónak válaszolva megállapítja, hogy *“az Úr, a mi Istenünk, egy Úr”*, (Mk 12,29), s ezt az egyetlen oszthatatlan Istent szeresd, és szeresd felebarátodat is.

Véleményünk szerint Isten egységének kérdésében nem szükséges Jézus tanításain túlmenni és az Ő tanításaitól idegen metafizikai fejtegetések, zsinati határozatok világába menekülni. Az igazság értékét önmagában hordozza és érvényessége nem a külső elismeréstől függ. A szentháromsági dogmával kapcsolatosan mi unitáriusok úgy látjuk, hogy nem az unitárius felfogás, hanem a dogma tér el Jézus tanításától és az Újszövetség lényegétől és szellemétől.

Isten hozzánk közel álló személyes valóság, gondviselő Atya. Isten atyai volta ihleti, sugalmazza az embert arra, hogy közvetlen, személyes, élő kapcsolatot teremtsen Vele. Atyaságából következik, hogy az egész tevékenységét és teremtményivel való kapcsolatát a szeretet határozza meg. (Jn 4,16) Szeretete folytonos, egyetemes, amelyből nincs kizárva senki és semmi. Isten irántunk való szeretet határtalan bizakodással tölt el, mert érezzük, hogy az Atya az emberben nem eszközt, hanem célt, nem tehetetlen, esendő, az eredendő bűn súlya alatt vergődő lényt, hanem munkatársat lát, aki képes és méltó akaratainak öntudatos szolgálatára. Mi nem a félelem, a rettegés és a kiszolgáltatottság, hanem a bizakodás, a reménység és a szeretet érzéseivel keressük Istennel a kapcsolatot.

Isten létezése túlmutat önmagán és benne az aktivitás teljessége valósul meg, amely nem önmagáért, hanem értünk: az emberért és végső soron minden teremtményért, az egész világegyetemért történik.

Az isteni aktivitás egyik megnyilvánulási formájának tekintjük a **teremtést**. Az unitárius teológia értékeli és tiszteli a Bibliában található teremtéstörténeti leírásokat, de azoknak jelképes értelmezést tulajdonít. Mi unitáriusok a *teremtő fejlődés* elvét fogadjuk el, amelynek alapján valljuk, hogy az “előálláshoz” az indítást nem a véletlenszerűség, az esetlegesség, de még nem is az anyag szerkezete, hanem Isten adta. Isten nem egyszerre, nem késznek, tökéletesnek, hanem fejlődőképesnek teremtette ezt a világot. A világ, mert Istentől származik a lényegbeli jóság jegyeit hordozza magán, de korántsem mutatja a tökéletesség jegyeit, ezért szüntelenül tökéletesedésre hivatott.

Mi unitáriusok a teremtő fejlődést szükségszerűnek, célirányosnak és értelmesnek fogjuk fel, ami arra ösztönöz, hogy Isten munkatársaként segítsük a célba jutás folyamatát. Ezért nem közömbös számunkra a világ és az élet károsítása vagy éppen rombolására irányuló bármilyen természetű életmegnyilvánulás. A teremtett világ ezért igényel gondoskodást, és azért pótolhatatlan érték számunkra, mert Istenhez tartozik. A világ nem a szenvedések helye, hanem hivatásunk megélésének otthona.

Az Isten által irányított világ rendje és a dinamikus világmindenség összhangban tartása sokkal inkább feltételezi az **isteni gondviselést**, mint a meghatározott statikus és fejlődésre képtelen világ. A gondviselést Isten teremtői munkája folytatásának fogjuk fel. Isten nem hagyja magára a világot, hanem szeretetével gondoskodik róla.

A gondviselés alatt Istennek a teremtményei és a világ iránti szeretetteljes törődését, gondoskodását értjük, amely meggyőződésünk szerint személyi, vagy egyéni és általános, vagy egyetemes. Isten gondviselése nem helyettesíti a

teremtmények öngondoskodását. Amiként a világegyetem életében mindennek megvan a maga helye és hivatása, és azt igyekszik - akár ösztönösen is - betölteni, mindez fokozottabban vonatkozik az öntudattal bíró emberre. Isten ezzel az ember szabadságát biztosítja, amelyet Jézus is kihangsúlyozott: *“Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, és én is munkálkodom”* (Jn 5,17). Ebben a meggyőződésben nyer értelmet az ősi nép életbölcseesség: *“Segíts magadon és az Isten is megsegít”*.

Az isteni gondviseléssel összefügg *a rossz, a szenvedés problémája*. Isten miért nem akadályozza meg, vagy szünteti meg a rosszat, a szenvedést - fogalmazódik meg sokszor a békétlenkedő kérdés? Felfogásunk, hogy Isten semmiképpen nem ad rosszat, szenvedést gyermekeinek. Ezek a megpróbáltatások egyrészt szabadakaratú életválasztásunk mikétségében, másrészt a fejlődő élet lényegében keresendők. Ezekben az élethelyzetekben mi unitárius így tesszük fel a kérdést: *Hogyan van velem Isten? – válaszunk: úgy, hogy egyrészt megsokszorozza életerőinket, türelmünket, kitartásunkat, másrészt megerősíti az emberi együttérzés, segíteni akarás, tudás és szeretet megnyilvánulásait.*

A szentlelket az unitáriusok Istenhez tartozónak, Istentől kiáradó erőnek fogják fel. Isten felemelő, megelevenítő munkája jut benne kifejezésre. Ezért sohasem választották szét Isten egyik tulajdonságnak a megnyilvánulását magától a tulajdonság hordozójától, Istentől.

A szentlélek az élő, aktív Istennek az a lényegéből való munkája, amely által közvetlen kapcsolatot teremt teremtményeivel. Így a szentlélek *“nem egyéb, mint a jelenben ránk ható Isten”*.

A szentlélek munkája egyetemes, állandó és közvetlen. Ez azt jelenti, hogy bárhol, bármikor, bárki részese lehet adományainak. Feltétele az, hogy igyekezzünk akaratunkat ráhangolni az isteni akaratra, mégpedig úgy, hogy az Ő akarata bennünk és rajtunk keresztül működhessen. A *“ráhangolás”* kiváló alkalmi a lelki elmélyülés, imádkozás és a jó cselekedetek gyakorlása.

Az imádkozás az élő vallásosság fokmérője. Az imádságban a vallás hittartalma és életértéke tárul fel. Az unitáriusok – Jézushoz hasonlóan – az **ATYÁHOZ**, az egy Istenhez imádkoznak, lélekben és igazságban (Jn 4,24).

Az imádkozás célja az Atyával, az egy Istennel való közvetlen lelki kapcsolat megteremtése, amely arra indít, hogy jobbak, igazabbak – egyszóval Isten gyermekei legyünk.

Meggyőződésünk szerint az imádkozásnak nem az a célja, hogy Istenben és a világban, hanem hogy bennünk idézzon elő változást. *„Az imádság nem változtatja meg a dolgokat, de megváltoztatja az embert, és az ember megváltoztatja a dolgokat.”* Az unitárius ember ezért nem erőihez képest feladatokért, hanem a feladataihoz megfelelő erőért imádkozik Istenhez.

Az **ember** Isten gyermeke. Az embert lelki tehetségei: értelem, érzélem, hit, szabadakarat, lelkiismeret és a szeretet nemcsak kiemelik az élőlények világából, hanem sajátos felelőséggel is felruhazzák.

Mi unitáriusok úgy véljük, hogy az ember nem bűnnel, hanem jóra való képességgel születik. Hiszük, hogy az ember szellemileg, lelkileg szüntelenül gyarapodik, fejlődik, az erkölcsi törvény tiszteletében erősödhetik, és Isten és ember szolgálatában öntudatosulhat. Bízunk abban, hogy az ember – Isten segítségével – lelki tehetségeit ki tudja bontakoztatni a jó irányába. Ebben nyer értelmet és létjogosultságot a jézusi felhívás: *„Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok is tökéletes”* (Mt 5,48).

Jézus számunkra *„út, igazság és élet”* (Jn 14,6) a benne való hit nem annyira **személyéhez**, mint inkább tanításaihoz kapcsolódik. Számunkra nem annyira az a lényeges, hogy ki volt ő, honnan és hogyan származott, mit állítottak személyéről később, hanem az, amit ő tanított, ahogyan cselekedett.

Mi Jézusra úgy tekintünk, mint Isten legjobb gyermekére, prófétára, kiemelkedő vallás-erkölcsi személyiségre, vallásalapítóra. Amikor mi Jézus embervoltát (történeti személy) hangsúlyozzuk, nem nagyságát fokozzuk le, ellenkezőleg hatásának, jelentőségének, jobb megértését szeretnénk előmozdítani. Meggyőződésünk szerint neki sikerült a leginkább megteremteti a lélekszerinti közösséget az Atyával, és egész életét Isten akaratával összhangban hozni. Isten szeretetén csüngő vallásossága, lelki műveltsége, jelleme, erkölcsi tartása egyedülálló és kiemelkedő, hozzá hasonlót sem korábban, sem a későbbi korok vallásos világában nem találunk. Számunkra mindaz, ami életével és tanításával kapcsolatos, mint követésre méltó eszmény áll előttünk. Ezért látjuk fontosabbnak tanításainak és életpéldáinak a követését, mintsem személyének pusztá imáadását és segítségül hívását.

Követése az általa hirdetett **Istenországa** megvalósítására sarkal bennünket. Istenországa pedig nem más, mint az isteni gondviselés alatt *“teljessé váló szeretet uralma a Földön”*.

A szabadakarattal bíró ember hibát, vétet, bűnt követhet el. Számunkra a **bűn** egy személyes, szándékos és céltudatos rossz cselekedet, vagy elmulasztott jó cselekedet, amely által megsértjük önmagunk, felebarátaink és Isten iránti kötelességeinket. Így világos, hogy mindnyájan vétkezhetünk, és bűnösök lehetünk. E megállapítás mögött azonban mélyebb jelentést nem kell keresni!

Meggyőződésünk, hogy senki sem születik bűnösnek, hanem csak azzá válhat. A megtörtént bűnt, amelyet személyesen követtünk el senkire át nem háríthatjuk, azért nekünk kell vállalnunk a felelősséget. A bűn következményeiben hatással lehet az utódokra, de át nem örökölhető.

Jézushoz hasonlóan *hiszünk a bűntől való szabadulás és a megbocsátás lehetőségében*. A bűnbocsánat kiérdemelésére a vétkező embernek kell elindítania a folyamatot. Ha megváltozunk és jóvátettük vétkeinket Isten megbocsát nekünk. Az ő megbocsátása nem abban áll, hogy elnézi vétkeinket, hanem abban, hogy segít kiküszöbölni, kijavítani hibáinkat. Az embernek is késznek kell lennie a megbocsátásra embertársaival szemben.

Az unitárius teológia a **Biblia** iránti tiszteletet, ragaszkodást és szeretetet hangsúlyozza, de kiemeli, hogy az nem hitünk egyetlen letéteményese és foglalatja, hanem az élő vallásosság egyik tápláló forrása, amely felett az embernek, mint Isten gyermekének az értelme és a lelkiismerete jelenti a végső tekintélyt.

A teológia feladata az, hogy a Biblia üzenetét mindenki számára érthetővé tegye és nem az, hogy kötelezően elfogadtassa.

Az unitárius felfogás szerint a **halál** az emberi életnek elkerülhetetlen, kiküszöbölhetetlen valósága, de nem jelenti a teljes megsemmisülést. Isten atyai szeretetének ígérete a halál után az örökélet. (1Jn 2,25)

Az **örökéletet** szellemi-lelki létformájában ragadjuk meg. Hisszük, hogy a lelkünk halhatatlan és a halál után tovább létezik Istennél. Az örökélet, mint az Istennel való szellemi-lelki szeretetközösség reménysége már itt a földön elkezdődik azáltal, hogy igyekszünk az ő szeretetének, jóságának a megtapasztalására és Isten gyermekeihez méltó életvitelre. Erre figyelmeztet Pál apostol is: *„Azért igyekezzünk is, hogy akár itt lakunk, akár elköltözzünk neki (Istennek) kedvesek legyünk”* (2Kor 5,9).

Az unitárius reformáció **két szertartást** tartott meg, mint amelyeknek bibliai eredetét igazolni tudta: a **keresztiséget** és az **úrvacsorát**. **Dávid Ferenc** tanította, hogy Jézus *„az ő evangéliumában két jegyet, pecsétet adott ki, ti. a keresztiséget és az Úrnak vacsoráját és ennek minden formáját, minden rendjét szépen előnkbe adta, hogy éljünk velük, amint Ő parancsolta.”*

A jézusi tanítás alapján e két szertartásunknak nem tulajdonítunk szentség jelleget, vagy üdvszerző hatást. A szertartások keresztényi kötelességeink gyakorlására buzdító eszközök.

E két szertartáson kívül az egyházi élet gyakorlata még a következő szertartásokat alakította ki: konfirmáció, a házasság megáldása és a temetés.

Az **egyház** felfogásunk alapján egy lelki *közösség*, amelynek fő feladata a Jézus tanította Istenországát munkálni.

Mi unitáriusok a **különböző keresztény felekezetek** iránt, a jézusi felhívás szellemével közeledjünk. *„Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást”* (Jn 13,35). Elismerjük, hogy a vallásos hit kérdéseiben az embernek nem egyforma a meggyőződésük, ahogy az élet más kérdéseinek a megválaszolásában is voltak, vannak és lesznek különböző vélemények. De egyetlen dogma, hitvallás sem érdemli meg, hogy feláldozzuk érte az egymás közötti szeretetet és vétsünk a jézusi evangélium szelleme ellen.

A „vallás minden területén az unitárius hit lényegében fejlődő hit”. Ebben a folyamatban az unitárius emberre az a feladat hárul, hogy nyitottá tegye értelmét, érzelmét, akaratát és hitét az élet értékei iránt.

Dr. Rezi Elek